

en dan, is *De Tiidmasine* ek in refleksje op wat der úteinlik fan it minskdom wurde kin.

It folsleine ferhaal wurdt ferteld troch ien fan de freonen fan de Tiidreizger dy't

gen dy't ferdoort west hat sunt tsien oere dyselde moarns. Hy hat fier yn de takomst west by it freonlike mar simpele folkje de Eloi en har meunstereftige tsjinpoalen, de Morloks. Wilens syn ferbliuw besiket de

kommen. Mei't it Frysk wat mear wurden nedich hat 'om itselde te sizzen as it Ingelsk binne guon sinnen lykwols wat omslachtich, en guon konstruksjes wat al te Ingelsk - '...nei it noardeasten sjend

de Tiidreizger ek yn it Frysk hiel echt en libben op jin oer. It ferhaal is tige boeiend en beskriuwt in soad moaie details - fan it lânskip, fan eangstige en opteine gefoelens, en hast fjouwer siden

De Tiidmasine. (1895) H.G. Wells. Oerset troch Geart van der Meer. Utjouwerij Elikser, 13,50 euro



Hollandse pil over kunstgeschiedenis

Kunst

door Marijke Groeneveld

Tijdens mijn studie was er één boek dat telkens weer ter hand werd genomen: *Algemene kunstgeschiedenis* van de heren Honour en Fleming. Al sinds jaar en dag is dit het lijfboek voor kunstgeschiedenisstudenten die er zowel de *Venus* van Willendorf als de readymades van Marcel Duchamp in terug kunnen vinden. Het beeldmateriaal is overvloedig en verduidelijkt veel. Sinds kort heeft het boek een concurrent, namelijk *VICEVERSA*. Het boek is geschreven door Ad de Visser, hij schreef eerder al over kunstbeschuwing en kunst na 1945. De Visser is nu de eerste Nederlandse auteur die zich waagt aan een waardige opvolger voor *Alge-*

mene kunstgeschiedenis.

Een groot verschil tussen beide boeken is het beeldmateriaal. In *VICEVERSA* staan ook veel afbeeldingen, maar alle klein. Op een speciale website kun je alle 3359 afbeelding groter bekijken. Het bespaart veel ruimte, het boek van De Visser telt daarvoor 'slechts' 540 pagina's, maar het bevordert de leesbaarheid niet. Behalve dat er nu veel tekst in een klein lettertype op één pagina staat, wil je niet steeds switchen tussen boek en beeldscherm. Met als gevolg dat je tijdens het lezen de plaatjes slechts zijdelings opneemt. Juist een kunstboek is gebaat bij veel foto's om het verhaal, dat soms lang en ingewikkeld is, op gang te houden.

Het mag dan ook een pres-

tatie van jewelste heten dat het Ad de Visser gelukt is om een prettig leesbaar relaas over de geschiedenis van de westerse kunst en architectuur te schrijven. Aanvankelijk raakte ik ontmoedigd door de kleine foto's en de vele annotaties op elke bladzijde, maar zodra je aan het lezen slaat voert De Visser je moeiteloos mee van de Grieken naar de middeleeuwen tot aan het heden.

Verbluffend

Zijn kunstkennis is verbluffend. Tussen de komma's strooit hij achteloos met wetenswaardigheden die er niet per se toe doen, maar wel goed, of soms gewoon leuk, zijn om te weten. Zijn toon is informeel, ook al gooit hij er hier en daar wel wat jar-

gon in. Zijn oneliners ('Barok is bidden en bouwen') zijn sterk en maken nieuwsgierig naar zijn uitleg (in dit geval duidelijk: in deze stijl werden in de zeventiende eeuw veel kerken, waaronder de Sint Pieter in Rome, gebouwd). Onduidelijkheden die niet te verduidelijken zijn worden benoemd. Over wanneer het modernisme nu eigenlijk begint schrijft De Visser bijvoorbeeld: 'Het is natuurlijk niet zo dat alle negentiende-eeuwers op oudjaar 1899 het leven lieten en de dag daarop de 'moderne' kunstenaar aantrad.' Als de humoristische inslag niet van de schrijver zelf komt dan wel van opgenomen citaten, zoals deze uit de *Dragster Courant* over een dadabijeenkomst in 1922: '...(Schwitters), die het zóó

kluchtig weet te doen dat de veertig aanwezigen, die zich tevoren vermoedelijk allen verbeeld hebben als nuchtere plattelanders meer zelfbeheersing te kunnen toonen dan de doorsnee-stedeling, zich krom gelachen hebben!'

Het boek 'wil niet slechts aantonen waaruit kunst is ontstaan, maar ook een schets geven van de 'toekomst' van die kunst' (het principe van vice versa - heen en weer dus). Dat is gelukt. En hoe. *Algemene kunstgeschiedenis* komt vanaf nu van Hollandse bodem.

i *VICEVERSA*. Ad de Visser. Uitgeverij Pels & Kemper, 64,95 euro

